

kapitalista denar, ki za svoj razposojeni denar, za svoja v najem dana posestva in poslopja vsak mesec ali pa vsako leto vleče lepe obresti; — za kmetovalca in obrtnika pa je le delavni čas denar. Zraven tega moramo pa še nekaj pomisliti. Kakor se namreč nahaja na polji prazno in pa polno klasje, tako dobí se tudi bogato in prazno delo, in le za pametno in modro delo dobi se denar.

Podlág za umno kmetijstvo pridobiti si more človek pa le v šoli. Kmetijstvo je v zadnjih 30 letih postala umetna obrtnija, ki mora se je učiti, kdor hoče jo razumeti.

V kateri šoli mogla bi se pa mladež naučiti potrebnih kmetijskih vednosti, utegne se marsikdo vprašati. Jeli samo na tako imenovanih samostojnih kmetijskih šolah, ki se tako redko nahajajo? Nikakor ne! saj ne more ubogi kmet svojega sina pošiljati na take šole, ker stal bi ga samo en sin več leto in dan, kakor je vredno celo njegovo imetje.

Za to podučevanje se mora porabiti ljudska nadaljevalna šola, ki ima nalogo, kmetiške otroke izrediti za kmete — in sicer v pravem in dobrem pomenu.

V ljudski šoli mora se s prvim in najbolj važnim predmetom za našo kranjsko deželo sè sadjereje pričeti, in sicer z dečki, ki so spolnili že deseto leto. Pri podučevanju sadjereje je pa prvi pogoj ta, da pridobi si vsaka šola svoj šolski vrt, kajti teorijo učiti brez praktičnih vaj, se pravi prazno slamo mlatiti. Šolsko leto za sadjerejo bi se dalo potem razdeliti v 40 tednov in vsaki teden bi se odločila ena ura izključljivo za poduk v sadjereji. Učni načrt zamogel bi si učitelj posneti iz knjige „Umni sadjerejec“, spisal Fr. Kuralt, izdala družba sv. Mohora. Posamesni oddelki te knjige morali bi se urediti pa po letnih časih, v katerih se prilično razni nauki o sadjereji primerno učiti morejo. Za dečke pa, ki spolnili so dvanajsto leto, naj bi se osnoval na vsaki ljudski šoli tako imenovani „kmetijski razred“, katerega bi moral obiskovati vsaki učenec vsaj dve leti po en dopoldne na teden. Predmetje vzeli bi se iz najvažnejših delov kmetijstva, primerjeni razmeram šolskega okraja. Knjiga, iz katere posnemali bi se ti nauki, bi morala edino le za ta namen spisana biti, toda ne samo za 12 do 14letne kmetijske fante, ta knjiga bi služila tudi prihodnjemu kmetu za vedno popotnico, iz katere jemal bi potem še zlate nauke. Dobro bi bilo, ako bi se razdelila v 52 poglavij in da imela bi ravno toliko učne tvarine, to je, za 52 dopoldnev. Knjiga, ki jo je izdala založba šolskih knjig v Beču leta 1865. z naslovom „Ponovilo potrebnih nauk za nedeljske šole na kmetih, tretji del“: „Vodba modrega kmetovanja“ ne zadostuje današnjim kmetijskim potrebam, uže zarad tega ne, ker ne govori ne o minerališkem gnoji, ne o gnojilnih soléh, na katere bi se moralo dandanes tudi kmeta opozoriti, ko so rastline zemlji skoraj vse mineralične tvarine uže izsrkale ter ga podučiti, kako more zemlji te tvarine dati zopet nazaj.

Če se bode vsega tega mladina učila uže v ljudski šoli, bode se kmetovalec kmalu prepričal, da vzrok slabih letin ni samo v zemlji, ampak v gospodarji samem iskati, ki jemal je le zemlji, dajal ji pa drugzega ni, kakor malo suhe slame ali pa suhega listja. In spoznala se bode resnica, katero prepeval je uže slavni naš pesnik:

Kranjc! tvoja zemlja je zdrava,
Za pridne nje lega naj prava itd.

Gospodarske novice.

* *Razstava pitane živine* (goved, ovac, prešičev, kuretine itd.) bode na Dunaji prihodnje leto 8., 9. in 10. aprila. Kdor hoče kaj razstaviti, se mora zadnji čas oglasiti do 1. svečana z oglasnico, katero dobí v pisarnici vsake kmetijske družbe.

* *V kmetijsko šolo v Celovcu* je za zimsko polletje vpisanih 30 učencev, med katerimi je najmlajši star 15, najstarejši pa 25 let.

* *Seme ruskega lanú* dobiva se po 29 kr. kilo ali 16 krajc. stari funt v pisarnici kmetijske družbe štajarske v Gradcu. Denar mora biti priložen naročilu.

* *Cena žitu* pada v Avstriji od leta do leta, ker se ga iz Amerike čedalje več v Evropo prevažuje. Pšenica je padla v ceni za 11, — oves za 18, — koruza za 30, — rž za 11 in moka za 11 odstotkov.

Starozgodovinske stvari.

Privatna posestva Andehščanov na Kranjskem.

Spisuje Davorin Trstenjak.

Grofi z Andehsa, pozneje „vojvode z Merana in mejni grofi isterski“ (duces Meraniae et marchiones Istriae) imenovani, so imeli na Kranjskem mnogo posestev, katera se v listini ogerskega kralja Bele „dominium Karniole“ imenujejo (glej: „Fejer, Codex diplom. Hung. 4. 2, 100—3“). Jaz objavljam danes samo iz listin ona data, ki se tičejo Andehsovih posestev v Kamniku.

Agnes III. iz rodbine Andehščanov, hči Otona VIII. in žena vojvode Friderika, o kateri altahski annal. (17,392) piše: „Agnetem uxorem suam, filiam Ottonis ducis Meraniae, tamquam cognatam repudiavit, quam postea Ulricus dux Karinthiae accepit uxorem“, je poklonila zatiškemu samostanu: patrimonium proprietatis apud Stein (listina iz leta 1257. 7. julija, registrovana v „Archiv für Kund. österr. Geschichtsquellen 32, 305“).

Otto VII. Meraniae dux, ustanovi leta 1228. bolnišnico v Kamniku.

Heinricus (IV) marchio, naznanja v svojem gradu „Stain“ (Kamnik) leta 1207., da je tri kmetije pri „Neuenhoven“ prodal viktrinjskemu samostanu; med pričami so tudi: Ulricus, plebanus de Stain, Gerloch de Stain, Werand de Michelstetten, Ortolf de Gurgvelde, in medicus magister Pontigel. (Viktringer Kopialbuch, 2, Nr. 478.)

In capella superiori castri inferioris de Stain, se je leta 1250. sklenola zaveza med Bertoldom V. z Andehsa in Ulrikom vojvodo koroškim, soprogom Neže III. (listine glej: „Coronini, Tentamen rerum gorit. 207—8“).

Pertoldus, marchio, dovoljuje menihom Zajckloštra oproščenje od mavtnine (telanium) in davkov v svojem trgu „Stain“ (1188, listina prepisana v „Steierm. Urkundenb.“ 1, 606—7.)

Otto, dux Meraniae, comes palatinus Burgundiae, potrjuje leta 1229. bolnišnici sv. Antona „in Bokesruke“ (kozji hrbet) meje bolnišnici darovanega zemljišča. Te sežejo od ene strani čez teme hriba „Kerstetten“ do potoka „Velach“, od druge do potoka, ki teče kraj vasi „Troya“, in od planin, ki se razprostirajo proti gornjegrajskemu samostanu. Med pričami je tudi Henricus, plebanus S. Marie (Šmarje pod Ljubljano?) registrovana je listina Ottonova v „Oesterr. Arch. 27, 181—2 in Bertoldova za špital „Pokensruke“ iz leta 1243, ravno tam 32, 207.